

UIT DE SCHRIFT

Een peroratie der liefde van Christus.

„Want indien zij dit doen aan het groene hout, wat zal aan het dorre geschieden?”
Lukas 23:31.

Is dit een pathetische ontboezeming, met welke Jezus van Nazareth peroreerend Zijn laatste preek tot het volk der Joden, vertegenwoordigd in de Jeruzalemsche dameswereld, besluit?

Neen, neen — in deze woorden ontspringt de fontein der liefde van onzen Middelaar — de liefde, met welke Hij de Zijnen heeft liefgehad tot het einde toe — misschien is er onder die weenende, sentimentele vrouwen één, die straks op het Pinksterfeest aangegrepen zal worden door den Geest — in wier hart nu het zaad van het Woord gelegd moet worden:

Heiland, hoe lief hebt Gij de Uwen gehad! —
— — — Mij dunkt: Toen Jezus dit woord zei, moet Hij op Zich Zelf gewezen hebben en op dien kruisbalk, nu rustend op de schouders van Simon van Cyrene, maar nog steeds voor Hem bestemd.
„Dit... „aan het groene hout”...
Ge voelt het paradoxale: wie kapl een groenen, frisschen boom om? De bijl ligt toch niet aan een levenden wortel?

Welk een liefde:
zie, daar strompelt Jezus weer verder, over een half uur slaat de bijl inderdaad een levenden wortel, brandt daar in volle realiteit „groen hout” in het vuur... dat kruis, die hel, die verlaten! o Jezus, hoe lief hebt Gij de Uwen gehad — Gij gaat verder in Uw lijdensgang, „dit”... „aan het groene hout”... wat hoor ik U zeggen in Uw ziel? Vader, Ik kom, Gij begeert zeer, Mij te dooden — Uw zaak kan geen uitstel lijden — Ik kom om Uw wil te doen, Ik zet Mijn treden in Uw spoor; Vader, Ik weet het: de duisternis wacht, de hel, Golgotha, ach Uw bijl slaat, houdt al — en Ik ben de levende Wortel Israëls, het groene hout, de frissche scheut uit Isai's afgehouwen tronk — Mijn God, hoe zwaar, hoe smart'lijk valt dit lijden aan Mijn gemoed...

maar, zondaren, vrouwen van Jeruzalem, soldaten van Rome's adelaar, overpriesters, die uw mond vol hebt van Mozes en de profeten... zondaren, hoort nog éénmaal, eer Ik als brandhout knetter in de vlammen van het eeuwig oordeel, hoort nog éénmaal Mijn roep aan u, en bekeert u, en bekent nog in dezen uw dag, wat tot uw vrede dient: „Indien zij dit doen aan het groene hout, wat zal aan het dorre geschieden?”

Menschen, hoort toch toe, Ik ben bezig het oordeel en den zegen Gods over u te ontbinden...
het oordeel, want er zijn tranen en tranen: weent ge over Mij? menschen, een licht-geroerd gemoed is nog heelemaal hetzelfde niet als een schuldverslagen geest — weent toch niet over Mij, weent over uzelf en over uw kinderen — hebt toch geen medelijden met Mij — maar ziet in, dat Ik mededogen met u heb...

den zegen, want omdat Ik „dit” aan Mij laat doen, Die „het groene hout” ben, wordt het mogelijk, dat een arm en ellendig volk, als heel de menscheit van nature brandhout voor de vlammen van het gericht, gesteld wordt tot „groen hout”, dat aan Mij zijn levenssappen onttrekt...

Vader, maak Mij maar een boom voor den dood, want zooveel Mij aangenomen hebben, zij moeten geplant worden in Uw huis, en bloeien gelijk op Libanon bij het koest'ren van de zon de palm en ceder groeien...

— — — Zou er één der dochters van Jeruzalem door deze laatste preek van Jezus, door deze aangrijpende peroratie, tot bekeering zijn gekomen?

We weten het niet — wat zullen we 'ons daarover moeilijk maken?

Hoor ik dat nu, met welk een maatloze liefde Jezus zondaren heeft liefgehad, tot het einde toe — het einde, dat past niet bij het „groene”, doch bij het „dorre” hout...? raakt dat mij nu?

Heb ik tranen?

Er zijn „tranen” — en tranen.
„Tranen”... kijk maar naar die vrouwen, vol sentiment.

Tranen — ja, heb ik die?

Ken ik me zelf als brandhout, het dorre hout?

O, als ik zóó ween bij het kruis — als ik zóó in Jezus den Boom des Levens herken, Die om mijn zonden met de bijl van Gods gericht wordt omgekap...
zóó tranen — tranen, waar mijn buurman niets van bemerkt...

Heiland, ik dank U voor Uw peroratie van liefde: dit offer kan Uw heilig oog behagen — 'tis nooit, o God, van U veracht geweest...

ja, ik hoor 't wel, die stem van Uw liefde: „Zalig zijn die treuren, want zij zullen vertroost worden!”

J. SMELIK.

KERKELUK LEVEN

Beantwoording van doopvragen. (I)

Eenigen tijd geleden werd mijn meening gevraagd inzake den doop van een kind, welks vader belijdend lid eener Gereformeerde Kerk was, doch waarvan de moeder belijdend lid der Hervormde Kerk was. De liturg had toen de derde doopvraag gelezen als volgt: „... waarvan gij de vader zijt...” De vader was hierover ontstemd, want hij meende, dat ook de moeder had moeten genoemd zijn, en mede tot de beantwoording der doopvragen had moeten zijn uitgenoodigd. Bij een nader onderhoud bleef deze vader als zijn meening handhaven, dat de kerkeraad, althans voor geloovige ouders, die niet tot de Gereformeerde Kerk behooren, doch met een gereformeerde partij gehuwd zijn, de gelegenheid moest openstellen tot het beantwoorden der doopvragen. De doopsbelofte — aldus redeneerde de vader — wordt in eerste instantie afgelegd tegenover God. Slechts in tweede instantie komt dan de kerk „als controleerend orgaan”. Hoogstens kan dan die kerkeraad controle uitoefenen inzake de gezindheid der niet-gereformeerde partij; blijft deze in confessionalen zin bevredigend, dan mag hij haar niet uitsluiten. Deze uitsluiting vond de betreffende vader strijdig met het beginsel van liefde en verdraagzaamheid. Bovendien oordeelde hij, dat de kerk inconsequent handelde, want bij een huwelijksbevestiging wordt immers óók wel het jawoord gevorderd van niet-leden. Dat het huwelijk geen sacrament is, in onderscheiding van den doop, veranderde aan de zaak niets, zoo meende de vader. Het kwam er maar op aan, dat men toch bij een huwelijk een belofte aflegde tegenover God en de Gereformeerde Kerk, ook al was men geen lid dier kerk. Was nu, zoo vroeg de vader in kwestie, de moeder wel in staat, het kind groot te brengen? Ze was immers niet met een belofte tegenover God gebonden?

Uit den toelichtenden brief bleek, dat er ook onder de predikanten op dit punt verschil van meening bestaat. Een deel volgt de praktijk van den bovenbedoelden liturg, een ander deel handelt, zooals de vader in kwestie begeert. Wel gevoelden uit de laatste groep sommigen er voor, dat de niet-gereformeerde partij van te voren bezoek zou ontvangen van de wijkouderlingen of van andere door hen aan te wijzen ambtsdragers, opdat dezen zich konden vergewissen of de niet-gereformeerde partij kerkt bij de Gereformeerde Kerk, en of ze in oprechtheid de doopvragen zou kunnen beantwoorden.

Tegenover hen stelde dan de liturg in kwestie het advies van Prof. Dr F. L. Rutgers, „Kerkelijke Adviezen”, deel II, bldz. 46. Prof. Rutgers meent, dat de stipulatie (door het beantwoorden der doopvragen) moet geschieden met de gereformeerde partij, omdat de kerk aan de niet-gereformeerde partij de vragen niet kan voorstellen, noch ook in haar beantwoording den noodigen waarborg voor de christelijke opvoeding van het kind zou kunnen vinden. Volledigheidshalve zij opgemerkt, dat het door Rutgers bedoelde geval andersoortig is dan het hierboven gereleveerde. Toch geeft het wel richtlijnen in het algemeen.

Volgende week hopen we een slotwoord hierover te geven.

K. S.

Tweezijdig.

Reeds in de maand November had Ds G. Bouwmeester de vriendelijkheid, mij te wijzen op enkele uitdrukkingen, die hij gevonden had bij Zacharias Ursinus, een der opstellers van onzen catechismus. Ds Bouwmeester wees op diens „Grooten Catechismus”, editie Heidelberg 1612, waarin Ursinus zeer sterk den nadruk legt op het dipleurische (tweezijdige) van het verbond. Het begint reeds, zoo merkt Ds Bouwmeester op, bij de vragen 30 en 31:

Vr. 30. Waaruit put gij dan hoop op het eeuwige leven? Uit het genade-verbond, dat God opnieuw met hen, die in Christus gelooven, heeft aangegaan.

31. Wat is dat verbond?
Het is de verzoening met God, door Christus' tussenkomst verkregen, waarin God toezegt aan degenen, die in Hem gelooven, dat hij om Christus' wil eeuwig hun genadige Vader zal zijn en hun het eeuwige leven zal geven, terwijl zij van hun kant beloven, deze weldaden met een waar geloof te zullen aannemen, en die, zooals dankbare en gehoorzame zonen past, eeuwig in eer te zullen houden; en (waarin) beide partijen deze wederzijdsche belofte door zichtbare teekenen, die wij sacramenten noemen, openlijk bevestigen¹⁾.

In vraag 10 handelt Ursinus over het werkverbond. Daaruit citeerde Ds Bouwmeester volgende passage:

10. Wat leert de goddelijke wet?
Hoedanig verbond God oprichtte met den mensch in de schepping; hoe de mensch zich gedragen

1) 30. Unde igitur spem vitae aeternae concipis?
Ex foedere gratuito, quod Deus denuo cum credentibus in Christum init.

31. Quod est illud foedus?
Est reconciliatio cum Deo, Christi intercessione impetrata, in qua Deus promittit, se credentibus, propter Christum perpetuo fore Patrem propitium, ac daturum vitam aeternam et ipsi vicissim spondent, se haec beneficia vera fide accepturos, et sicut gratos et obediētes filios decet, perpetuo celebraturos: et utrique hanc promissionem mutuum signis visibilibus, quae sacramenta vocamus, publice contestantur.

heeft in het houden ervan; en wat God van hem, na met hem een nieuw verbond der genade te hebben opgericht, eischt: d.i. hoedanig en waartoe de mensch door God geschapen is: in welken staat hij is gevallen; en op welke wijze hij zijn leven, (als) met God verzoend, moet inrichten...

Handelende over het werk van den Middelaar schrijft Ursinus:

71. Wat is dan de taak van den Middelaar?

Het weder oprichten van het verbond tusschen God en de menschen, daar (deze laatste) van God waren afgevallen²⁾.

Tenslotte, in de behandeling van de noodzakelijkheid der goede werken:

140. Op welke gronden zegt gij dat?

Ten eerste, omdat het verbond Gods voor niemand van kracht is, tenzij voor degenen die het houden. Nu hebben wij ons niet alleen verplicht om in Christus te gelooven, maar ook om heilig voor Gods aangezicht te leven, in dit leven wel is waar (slechts) aanvankelijk, in het andere echter volkomen³⁾.

Ursinus legt dus sterk den nadruk op de verantwoordelijkheid van den mensch. Het verbond moet ook onzijdig gehouden worden.

We danken Ds Bouwmeester voor hetgeen hij ons uit Ursinus heeft doorgegeven. Het sluit zich geheel aan, gelijk men ziet, bij hetgeen wij indertijd schreven over het tweezijdige verbond.

K. S.

2) 71. Quod ergo est Mediatoris officium?

Foedus inter Deum et homines, quia a Deo defecerant, restituere.

3) 140. Quibus de causis hoc ais?

Primum, quia foedus Dei nullis ratum est, nisi illud serventibus. Obligavimus autem nos non tantum ad credendum in Christum, sed etiam ad sancte coram Deo vivendum, in hac vita quidem inchoatione, in altera vero consummatione.

De in-stand-houder in stand gehouden.

Tot vele verwondering heeft Prof. Hepp beweerd, dat de gereformeerde dogmatiek slechts een werkverbond kende, dat van het begin tot het einde eenzijdig was. Dit laatste interpreteerde hij zelf in dezen zin, dat dit werkverbond „van God alleen uitging en door Hem alleen werd in stand gehouden”. Nadere toelichting gaf hij nog ook in de uitspraken, die volgden. Niet alleen werd beweerd, dat de mensch zijnerzijds niets kon en mocht bedingen, maar ook, dat de mensch zijnerzijds niets kon dan ontvangen. Argument voor dit laatste was dan weer: „zoolang hij (n.l. de mensch) gehoorzaam was, kon hij slechts geven uit Gods hand”.

Wanneer wij aan deze uitspraak thans herinneren, is het niet om terug te komen op een reeds beëindigde artikelreeks. We hebben een ander doel: we willen de fout aanwijzen, die o.l. achter deze redeneering ligt. We beginnen daartoe bij de laatste opmerking, die Prof. Hepp gemaakt heeft. De mensch, zoo schrijft hij, kon slechts geven uit Gods hand.

Er is niemand onder ons, die hieraan tornen wil.

Maar er zijn er wel, die tegenover de hieraan vastgeklepde misvatting terugrijpen naar hetgeen vanouds ergerd der gereformeerde theologie is. Deze laatste toch zegt, dat weliswaar de mensch in alles van God afhankelijk is, dat hij door God moet worden onderhouden en geregeerd, maar dat dit niets afdoet van de werkelijkheid en echt-menscheit der menscheit, die voor 's menschen verantwoordelijkheid blijft, en steeds een handeling van dien mensch zelf is. God onderhoudt den moordenaar; maar niet God doet daarom den moord, doch dit doet de mensch. God onderhoudt den dief; evenwel, niet God steelt, doch de mensch. God onderhoudt den bidder; evenwel, niet God bidt, maar de mensch. God onderhoudt den offeraar; evenwel, niet God offert, doch de mensch. Nooit mag men uit het feit, dat God het subject der handeling onderhoudt, ook maar het minste afdoen van de menscheit en menscheit werkelijkheid der handeling, die praedicaat (gezegde) is bij het subject (onderwerp): de mensch.

En zóó nu staat het ook met het verbond. God onderhoudt den bondeling; maar dat wil niet zeggen, dat God zelf nu het subject zou worden van de menscheit handeling, die wij noemen: het verbond houden. Wie uit kracht der overweging, dat God den (menscheit) houder van het verbond in stand houdt, nu zou gaan afleiden, dat het menscheit en verantwoordelijkheid en gevolgen-zware houden van het verbond feitelijk niet meer praedicaat kan zijn bij het subject „mensch”, die „haalt onzuivere lucht binnen” en ontleent aan de handeling der verbonds-onderhouding van de zijde des menschen die volle werkelijkheid en praedicabiliteit, welke in alle andere gevallen wel degelijk voor aller besef behouden blijft voor de handelingen van den door God onderhouden mensch.

Het loopt dus scheef, als iemand ontkent, dat God de menscheit partij onderhoudt; maar het loopt óók scheef, als iemand ontkent, dat die menscheit partij inderdaad partij is, het verbond houdt en in dit houden van beslissende betekenis is voor de geschiedenis van het verbond.

De onderhouder wordt in stand gehouden.

En dus blijft hij: onderhouder.

Wie het „tweezijdige” verbond ontkent op grond van bovengemelde overwegingen, wil „het mysterie” wegnemen, en stuurt onbedoeld de argeloozen in de richting van het bekende pamflet: „Den gepredestineerden Dief, ofte Een 't Samen-Spreekinge, gehouden tusschen een Predikant der Calvinus-gesinde ende een Dief, die Gesententieert was om te Sterven”.

K. S.

De ridderlij

„Ridderlij, daarbij nie van sport, te verstaan nemen over sche kunste steunen op gestoorde t inderdaad: enkele mer traditioeneel geval uitge wel daarde zich verder kringen vo een besa waarop be tegenwoord

Niets zou ten versta vreemd di „geestelijk” de „kunst” door licha

baar sporti op de schi welks oor zoeken is staat: zood op zichzelf zichzelf tre

Dit klink zeggen, zo voor den s bewaard g sport, maar zijn? Waar men op di onduidelz schieten n dubbelzinn iets fantas

Intussche eigenaardig schieten, s bloedigen w blijker ge af er in g verbonden den, het i door never worden, h kunst van van leven onschuldig strijd blijft strijd van komt de e dag; want de wezenl buiten” ges stander. S wezen van herleid en

Vraagt n van het bo van den s dat daarop achtig klt zichzelf be weer niet c zich voord en bijgevol ongegrond, van enier sche mee bruikelijk aan, „onbe kunsteloos, met hoog zonder boe parodoxe sprekend h zij, daaraa Er blijft vragen. Sinds ge geen gehei innerlijken teruggaan: van het

1) Wat h kelen, die c in Japan” g leeraar in opgenomen het tijdsch den ferni 1936). Prof. te Sendai i geduld inge onze lezers de kennis kan worden ven over c van Prof. f schien gele enkele opm is van de l te Kampen.

De ridderlijke kunst van het boogschieten in Japan. (L.)¹⁾

"Ridderlijke kunst van het boogschieten": ligt het daarbij niet voor de hand, onder boogschieten een soort van sport, onder kunst derhalve een sportief kunnen te verstaan? Verwacht men daarbij niet, iets te vernemen over verbazingwekkende prestaties van Japanse kunstschutters, die het voordeel hebben, te kunnen steunen op een oude, eerbiedwaardige en nooit ernstig gestoorde traditie in het gebruik van boog en pijl? Want inderdaad: in het verre oosten is het nog maar sinds enkele menschenleeftijden, dat moderne bewapening de traditionele strijdmiddelen althans voor het ernstige geval uitgeschakeld heeft; de oefening er in werd evenwel daardoor volstrekt niet belemmerd, maar plantte zich verder voort en wordt sindsdien in steeds bredere kringen volgehouden. Verwacht men dus niet allicht een beschrijving van de bijzondere wijze en manier, waarop het boogschieten als het ware als nationale sport tegenwoordig in Japan beoefend wordt?

Niets zou minder waar zijn dan dat! Onder boogschieten verstaat de Japanner niet een "sport", maar, hoe vreemd dit eerst ook klinken mag, een door en door "geestelijk" gebeuren. En derhalve verstaat hij onder de "kunst" van het boogschieten niet een voornamelijk door lichaams oefening voor ieder min of meer bereikbaar sportief kunnen, als maatstaf waarvan de "treffers" op de schietschijf moeten gelden, maar een vermogen, welks oorsprong in zuiver geestelijke oefeningen te zoeken is en welks doel in een geestelijk treffen bestaat: zoodat dus de schutter in den grond der zaak op zichzelf mikt en daarbij wellicht bereikt, dat hij zichzelf treft.

Dit klinkt ongetwijfeld raadselachtig. Hoe? zal men zeggen, zou het boogschieten, eens geleerd en beoefend voor den strijd op leven en dood, thans niet eens meer bewaard gebleven zijn in den vorm van een tastbare sport, maar zoo iets als een geestelijke exercitie geworden zijn? Waartoe dan nog boog en pijl en schietschijf? Heeft men op die wijze deze manmoedige oude kunst en de ondubbelzinnige eerlijke betekenis van het boogschieten niet totaal veranderd, en in plaats daarvan iets dubbelzinnigs, iets vaags, om niet te zeggen bepaald iets fantastisch gezet?

Intusschen is het zaak, allereerst te bedenken, dat de eigenaardige "geest" van deze kunst van het boogschieten, sinds het zijn bestaansrecht niet meer in een bloedigen strijd behoeft te bewijzen, slechts des te duidelijker geworden is... die geest dus, die niet eerst achteraf er in gelegd werd, maar die er van oudsher mee verbonden was. Sindsdien is het eerst mogelijk geworden, het in volle zuiverheid te beoefenen en, zonder door nevenbedoelingen op een dwaalspoor gebracht te worden, het in zijn betekenis te doen uitkomen. De kunst van het boogschieten is voor en na een zaak van leven en dood gebleven, zonder in het minst een onschuldig karakter te hebben gekregen. Want een strijd blijft het toch: nu wel is waar nog slechts een strijd van den schutter met zichzelf. En juist daarin komt de eigenlijke "geest" van deze kunst aan den dag; want deze strijd van den schutter met zichzelf is de wezenlijke en diepste grondslag van allen "naar buiten" gerichten strijd — bijvoorbeeld met den tegenstander. Sedert deze laatste wegvallt, wordt pas het wezen van het boogschieten tot zijn diepsten grond herleid en in zichzelf openbaar.

Vraagt men nu van hieruit naar dezen diepsten grond van het boogschieten of naar het wezen van dezen strijd van den schutter met zichzelf, dan moet het antwoord, dat daarop te geven is, totaal onbegrijpelijk en raadselachtig klinken. Want de strijd van den schutter met zichzelf bestaat daarin, dat hij op zich zelf — en toch weer niet op zich zelf — mikt; dat hij, indien het geval zich voordoet, zichzelf en toch weer niet zichzelf treft, en bijgevolg is de grond, die het boogschieten draagt, ongegrond, een ongegrondheid te noemen. Of, om mij van eenige uitdrukkingen te bedienen, die bij Japanse meesters in de kunst van het boogschieten gebruikelijk zijn: bij het boogschieten komt alles er op aan, "onbewogen midden" te zijn. Dan wordt de kunst kunsteloos, het boogschieten wordt een niet-schieten met boog en pijl, het niet-schieten tot een schieten zonder boog en pijl. Voor den Japanner treffen deze paradoxe formules echt werkelijk en bijna vanzelfsprekend het wezen der zaak. Ons daarentegen maken zij, daaraan is geen twijfel, geheel radeloos.

Er blijft daarom niets over, dan nog verder na te vragen.

Sinds geruimen tijd is het zelfs voor ons Europeanen geen geheim meer, dat alle Japanse kunsten om hun innerlijken vorm op een gemeenschappelijke wortel teruggaan: op het Boeddhisme. Dit geldt voor de kunst van het boogschieten in dezelfde mate als voor de

"Tuschemalerei"²⁾, de theeceremonie, de kunst van den tooneelspeler, van het "bloemen-plaatsen", van het zwaardvechten — om slechts deze kunsten te noemen —, en wil vooreerst slechts zeggen, dat al deze kunsten een geestelijke houding veronderstellen en — ieder naar haar eigen aard — meer of minder bewust cultiveren, die in haar hoogsten vorm kenmerkend is voor het Boeddhisme. Wel is waar niet voor het Boeddhisme zonder meer. Het gaat hier niet om dat "speculatieve" Boeddhisme, dat men om zijn zoogenaamd verstaanbare geschriften in den grond der zaak alleen in Europa kent of meent te kennen, maar om dat niet-speculatieve Boeddhisme, dat men in Japan als "Zen" beitelst en dat niet in eerster instantie speculatie, maar praxis is, en derhalve een praxis, die gericht is op meditatie, op een ontzinken aan de wereld van het bewustzijn, en van daar weinig waarde hecht aan het via gedachten tot stand gekomen weten "daaromtrent", om aan het leven "daarin" de ongebroken kracht te wijden. En dat betekent nu ten opzichte van het boogschieten in een, zij het dan ook heel voorloopige, constatering: de geestelijke oefeningen, waarin het zijn grond vindt, zijn, recht beschouwd, "mystieke" oefeningen, en het boogschieten heeft derhalve niet ten doel, met boog en pijl een uitwendig iets te bereiken, maar met zich zelf, innerlijk iets tot stand te brengen. Boog en pijl zijn dus als het ware slechts een voorwendsel voor iets, dat ook zonder hen gebeuren kon: slechts de weg tot een doel, niet het doel zelf. Het doel zelf echter, waarheen deze weg leidt, heet kort en goed uitgedrukt: unio mystica. Eén worden met de godheid, een werkzaam worden van Boeddha.

(Prof. Dr E. Herrigel vert.)

2) "Tusche" is een zwarte verfstof, waarvan de Japaners zich bedienen om er schilderijen mee te maken.

Onze kerken in de laatste tien jaren. (1928—1937.)

Wanneer wij u onderstaand een statistiek onzer kerken over de laatste 10 jaren (1 Januari 1928 tot 31 December 1937) aanbieden, dan zal de lezer bij voorbaat reeds begrijpen, dat het natuurlijk niet onze bedoeling is geweest om nu eens te laten zien hoe groot en sterk wij nu wel zijn geworden. Niet in het uiterlijke, in het toenemen van leden en kerken, ligt onze kracht, maar wij zullen er steeds naar moeten streven om in innerlijke kracht toe te nemen. Maar toch mogen wij de oogen niet sluiten voor de groote zegeningen, welke onze kerken in de 10 jaren hebben ontvangen. De houding van een koning Nebukadnezar: "Is dit niet het groote Babel, dat ik gemaakt heb", moet ons ten eenenmale geheel vreemd zijn. Toch kunnen wij, naar wij meenen, uit deze statistiek nog wat leeren, en bij het samenstellen dezer statistiek zijn verrassingen niet uitgebleven.

Laten wij eerst eens onze kerken onder de loupe nemen.

1 Januari 1928	749 kerken
1928—1937 opgeheven	3 "
1928—1937 samengesmolten	3 6 "

	743 "
1928—1937 geïnstitueerd	41 "

1 Januari 1938	784 "
Alzoo een vermeerdering van 35 kerken.	

Leden tal: 1 Januari 1938 aantal leden . . .	637671
1 Januari 1928 aantal leden . . .	553855

	voortuit . . .	83816
--	----------------	-------

558 kerken gingen voortuit met totaal . . .	87510
41 kerken geïnstitueerd met totaal . . .	15383

	102893
182 kerken gingen achteruit met totaal . . .	19077

	voortuit . . .	83816
--	----------------	-------

Welke kerken hadden het leeuwenaandeel in dezen voortuitgang?

Groningen	2693	Hilversum	1273
Amsterdam-Zuid	2702	Loosduinen	1241
Den Haag-West	2124	Utrecht	1125
Rotterdam-Zuid	1833	Amersfoort	1045
Leeuwarden	1880	Enschede	981
Schiedam	1659	Delft	971
Eindhoven	1608	Haarlem	856

Het zou te veel plaatsruimte vergen om van elke voortuitgegane kerk het cijfer te geven. Wij geven het daarom in het kort:

Van 1—100 leden	338 kerken
" 100—200 "	114 "
" 200—300 "	38 "
" 300—400 "	23 "
" 400—500 "	8 "
" 500—600 "	11 "
" 600—700 "	4 "
" 700—800 "	3 "
" 800—900 "	5 "

Van de kleine gemeenten gingen 14 met 100 % voortuit, 2 met 200 %, 3 met 150 %, 1 met 300 % en 1 zelfs met 800 %, n.l. Wieringen van 44 op 359.

Jammer genoeg moeten wij ook van een achteruitgang gewagen.

Amsterdam-Centrum ging achteruit met 4200 leden, Den Haag Oost met 1527, Rotterdam-Centrum met 1334, Kampen met 534.

Het vertrek naar de randgemeenten is aan dezen achteruitgang niet vreemd. Nunspeet met 818, Middelhamnis met 371. In deze laatste kerken is het een gevolg van institueering der Chr. Geref. Kerk. Door institueering

Contingenteering van eieren.

Twee moede, oude broedkippen zaten op een nest en overdachten hun broedkippen-loopbaan. Zij keken door het gaas naar buiten, waar de leden van den toom in het lente-zonnetje trippelden. Vooral de jonge hanen waren een lust om te zien, hun kammen spátten vuur en hun harde, brutale stemmen vulden den ganschen hof. Maar in het nachthok zaten de twee moede oude broedkippen, blij met een spiertje zon dat door het driehoekig tralieraampje naar binnen viel. Zij praatten met elkaar en daar zij kippig waren, kon ik ongemerkt naderbij sluipen en hun gesprek opvangen.

"Collega", begon de één, "tientallen jaren hebben wij nu het ambt van Uitbroeder vervuld. Wij hebben er voor vastgezet, als anderen zich koesterden in de zon. Daar loopen ze in den tuin, je moet de verbeelding van die dooliers zien! Als je zelf eens een kwartiertje in de zon wil, dan komen ze weer met een ei aansjouwen en je hebt weer opnieuw cellulair!"

"Tjok-Tjok, Tjok!" klonk het uit den tuin en daarop liet een haan zijn fanfares hooren.

"Schik maar wat op zij, ambts-bróeder, sprak de ander, daar komt weer een karweitje voor ons". Daarop draaide zij haar magere kippenkop naar de hal van het kippenhuis. "Ja, Madame", hoorde ik haar zeggen: "Ja, Madame, leg uw adelaar-inden-dop maar gerust onder mijn vleugeltjes, u krijgt hem binnen recordtijd afgeleverd".

Dien morgen ging ik verder, maar nog menigmaal stond ik bij den tuin en het hok stil. De broedkippen werden steeds ouder, steeds moeder! Men moest ze eerst opjagen, zelfs opporren voor zij stijf even oprezen en op een nieuw broedsel werden gezet. Dan probeerden zij weer gelaten een fazant te broeden uit een Barneveldsch kippen-ei. Over den inhoud der eieren ontstond vaak een heftige polemiek tusschen de hanen en de broedkippen. Het gebeurde namelijk, dat er een kriel- kip uit den dop kwam terwijl de haan kris en kras beweerde dat hij een leghorn in depôt had gegeven. Tegen hanen is het zwaar tjokken, dat bemerken die broedkippen wel! En op een goeden morgen zag ik ze bengelen in den kippenstrop, terwijl al die dooliers met kammen er parmantig om heen liepen en met hun sporen rinkelden. Zoo eindigden zij hun arbeidzaam leven in de soep...

Een enkel woord van toepassing bij deze verichting is misschien niet geheel overbodig. Wij zijn rijk aan allerlei organisaties, en de leg van allerlei voorstellen, moties en gedachten is gróót! Er gaat een onafgebroken getjok van de pieren tot de hunnebedden! Vele hanen kraaien daarboven uit! Dat alles zou schoon kunnen zijn. Maar nu is het veelal kippenzede dat in elken toom maar één of twee broedkippen zijn, die voor die groote eierenproductie komen te staan. Voorzitters of secretarissen, de laatste gewoonlijk meer dan de eerste, dominees, vrijgestelden, staatslieden! Ze zitten als het ware op een hooiberg van eieren en incasseeren de standjes, omdat zij uit een kriel-ei geen Rhode Islander kunnen broeden.

Ik wil een goed woord spreken voor die ambts-bróeders! Ik geloof dat ons verenigingsleven belangrijk vruchtbaarder kan worden! Als wij eens kwamen tot contingentering van eieren! Ik bedoel er dit mede. Als ieder nu eens zijn eigen voorstellen zelf uit-werkte, zijn plannen uitbroedde onder zijn eigen vleugels. Als er eens een einde kwam aan al die zwevende voorstellen, die ijle plannen, waar je niets mede kunt aanvangen en die van een vergadering een nuttelooze praterij maken. Die leiden tot de verhummerisering van de leden! Contingenteering van eieren, lezers, ieder stá in de eerste plaats voor zijn eigen plan, voortaan in de uitwerking en vooraan bij de uitvoering.

Er zouden minder ijdele woorden gesproken worden op de aarde en er zou meer worden gedaan!

Wanneer gij vergadert, heeft iemand een voorstel, heeft iemand een motie, heeft iemand een plan of een nieuw idee, laat alle dingen geschieden tot opbouw! N. B.

van kerken gingen 9 kerken in leden achteruit, maar hier tegenover staat echter een veel grotere voortuitgang.

Van 1—100 leden gingen achteruit . . .	149 kerken
" 100—200 "	17 "
" 200—300 "	5 "
" 400—500 "	5 "

Van de provincies gingen het meest voortuit:

Zuid-Holland met	10788
Noord-Holland met	13190
Groningen met	9824
Friesland met	9782

Predikantsplaatsen: In de allereerste plaats ontstonden 41 vacatures door institueering, 24 kerken

van hem, na
de te hebben
toe de mensc
at hij is ver
ven, (als) met
delaar schrijft
ddelaar?
tusschen God
an God waren

odzakelijkheid

voor niemand
e het houden.
at om in Chris
oor Gods aan
waar (slechts)
alkomen²⁾.

op de verant
bond moet ook
uitgeen bij ons
it zich geheel
ertijd schreven

K. S.

Deo defecrant.

t, nisi illud ser
ad credendum
eo vivendum, in
consumatione.

p beweerde, dat
i werkverband
eenzijdig was.
en zin, dat dit
en door Hem
toelichting gaf
en. Niet alleen
s niets kon en
sch zijnerzijds
oor dit laatste
ensch) gehoor
ls hand".

ns herinneren,
eds beëindigde
oel: we willen
denereering ligt.
opmerking, die
eo schrijft hij,

an tornen wil.
e hieraan vast
r hetgeen van
is. Deze laatste
alles van God
worden onder
ets afdoet van
l der mensche
rantwoordelijk
n dien mensc
aar; maar niet
toet de mensc.
God steelt, doch
enwel, niet God
i offeraar; even
it mag men uit
ing onderhoudt
nenschelijkheid
eling, die prae
onderwerp): de

ond. God onder
iet zeggen, dat
de menselijke
houden. Wie uit
(menschelijke)
t, nu zou gaan
twoordelijke en
ad feitelijk niet
t "mensch", die
atneemt aan de
an de zijde des
praedicabiliteit,
elijk voor aller
en van den door

at kent, dat God
r het loopt óók
nenschelijke partij
n in dit houden
eschiedenis van

at op grond van
mysterie" weg
n in de richting
stineerden Dief.
n tusschen een
en Dief, die Ge

K. S.

1) Wat hier volgt is een vertaling van een tweetal artikelen, die over "Die ridderliche Kunst des Bogenschiessens in Japan" geschreven zijn door Prof. Dr E. Herrigel, hoogleraar in de wijsbegeerte te Erlangen. De artikelen zijn opgenomen in de 13 en 14 van den 17den jaargang van het tijdschrift "Ostasiatische Rundschau, Zeitschrift für den fern Osten, Australien und die Südsee" (1 en 16 Juli 1936). Prof. Herrigel is geruimen tijd hoogleraar geweest te Sendai in Japan, en is in het Japanse leven met veel geduld ingedrongen. Dat we deze artikelen in vertaling aan onze lezers voorleggen is onder meer hierom geschied, dat de kennis van de Oosterse mystiek er door bevorderd kan worden. In verband met hetgeen wij zelf onlangs schreven over de mystiek achten we de instructieve artikelen van Prof. Herrigel van groote waarde. We zullen zelf misschien gelegenheid vinden, na beëindiging van deze reeks enkele opmerkingen er aan vast te knopen. De vertaling is van de hand van den heer L. Doekes, theol. candidaat, te Kampen. Red.

breidden haar aantal predikanten uit, waarvan 2 kerken met 2, n.l. Groningen en Haarlem. Het aantal missionaire predikanten werd met 15 vermeerderd en 1 speciaal voor de Evangelisatie. In den loop van deze 10 jaren overleden 44 predikanten, terwijl 144 predikanten emeritaat verkregen. Vervolgens braken 10 predikanten het verband der kerken en 4 predikanten kwamen buiten vaste bediening. Verder hieven 6 kerken één predikantsplaats op. Het aantal vacatures steeg alzoo met 285—6=279. Van 1928 tot 1937 deden 407 kandidaten hun intrede, plus 2 overgekomen uit Amerika, en 1 emeritus, welke weer dienstdoend werd. Totaal 410.

	intr. emerit.			Band m. Buiten	
	cand.	verkr.	Overl.	d. kerk	vaste bed
1928	41	8	6	1	2
1929	56	14	4	—	—
1930	40	11	3	—	—
1931	46	14	4	3	—
1932	49	20	3	1	—
1933	35	27	4	—	—
1934	41	9	5	—	—
1935	46	17	6	1	1
1936	27	12	5	3	1
1937	29	12	4	1	—
	410	144	44	10	4

Een eigenaardig verschijnsel is, dat van de 31 Decem-ber 1937 810 dienstdoende predikanten, 410 van de laatste 10 jaren zijn. Dus meer dan de helft. Zonder bezwaar kunnen wij de predikanten, die voor 1928 hun intrede deden, tot de „oude garde” rekenen. Van de 410 kandidaten, die zich in deze jaren (1928—1937) aan de kerken verbonden zijn reeds enkele emeritus verklaard of reeds overleden.

Ongetwijfeld is, buiten het bovenstaande, van het een en ander nog een aardige statistiek samen te stellen. Dit komt later wellicht wel eens. Zoo is er over gecombineerde kerken, de kerkelijke grenzen, het aantal leden per predikant nog wel wat te zeggen, maar voorloopig zullen wij het hierbij maar laten.

Alleen dit nog even over Prof. Dijk's artikel in „De Bazuin” betreffende een kerkelijk Bureau onzer kerken. Prof. Dijk schreef hierover niet voor de eerste maal. Reeds in 1930 vestigde ondergeteekende hierop de aandacht in „De Heraut”. De vrees, dat er niet genoeg werk voor zulk een Bureau zal zijn, is ongegrond. Wat nu nog in verschillende handen is kan dan onder één Bureau gebracht worden. Wanneer de 784 kerken f 10,— per jaar (dit is 20 cent per week) bijdragen, is er reeds een bedrag van f 7840,— buiten eventuele giften enz. enz.

Laten wij hopen, dat onze kerken, binnen niet al te langen tijd, zich in het bezit van zulk een Bureau kunnen verheugen. Het zal zonder twijfel een gezegend en grootsch werk verrichten.

Haarlem.

Hk.

LITERATUUR EN KUNST

In Hollands polderland.

Jo Ijpma: Boven de polder de hemel. — Uitg. Bosch en Keuning N.V., Baarn.

In beperkten kring had Jo Ijpma reeds naam gemaakt, door het publiceeren van schetsen uit het Zuid-Hollandsche boerenleven. Eenvoudig, maar goed dialectisch proza schreef zij.

Haar eerste roman speelt eveneens in Zuid-Holland, en wel meer bepaald in de omgeving van Gouda, het land dat velen bekend geworden is uit de romans van Herman de Man. Een streekroman, niet alleen omdat de menschen een dialect spreken, maar omdat zij met hart en ziel vergroeid zijn met hun land, omdat hun aard, levensgewoonten en in zekeren zin hun godsdienst samenhangen met het karakter van dit land — het wijde, eenzame polderlandschap.

Een goeden kijk op het karakter van deze boeren-menschen geeft het eerste hoofdstuk. De oude boerin is van de keldertrap gevallen en wordt dood gevonden. Voor den boer is dit een groote slag, maar dat hij niets meer van haar kon hooren, was hem het ergste. Immers, nu hij geen geloofsgetuigenis van haar bezit van kort voor haar sterven, mag hij maar zoo niet aannemen dat ze naar den hemel is gegaan. En de man heeft niets, om zijn schoondochter te weerspreken, die ijzig-kalm uitmaakte, dat moeder „dood voor den dood” was. De schijnbaar harteloze woorden van deze „ingeleide” dochter, wonden hem heel diep, maar hij durft het van oprecht geloof getuigend leven van zijn vrouw niet te stellen tegenover het vonnis, dat zoo vanzelf sprekend, en daarom niet harteloos bedoeld was. Als er geen getuigenis op het sterfbed gehoord is, heeft men immers geen „vastigheid”. Haar trouwe kerkgang was geen bewijs van leven, „daar ken een dooie zondaar net zo goed komme as een levend kind”.

Zwijgend, evenals zijn vrouw vroeger, leeft de oude boer in eenzaamheid. Het jonge meisje dat grootvader zal gaan helpen, en grootmoeders plaats in de boerderij zal innemen, kan hem geestelijk niet helpen. Zij is zelf een kind van het land, is zelf niet verzekerd van zich zelf en zal althans niet uit durven spreken, wat ze gevoelt. Een ge-

slotenheid die eigen is aan alle menschen van die streek, maakt dat ze voor zich zelf moet uitvechten, opoe's dood, en tante's vonnis.

Toch is het geen roman van overgeestelijkheid en valsche mystiek. Het heele daagsche leven van den Zuid-Hollandschen boer, bang van nieuwigheden op wereldlijk en geestelijk gebied wil het boek beschrijven. De jonge dominee moet de verandering in geestelijk opzicht aanbrengen. Hij blijft echter als een joviale, welwillende, begrippeende en verstandige zieleherder, wat op den achtergrond. Sympathiek is zijn houding tegenover de jongelui, die openbare schuldbelijdenis moeten afleggen, zeer geforceerd is hij op de bruiloft. Kracht gaat er niet van hem uit. De figuur van den predikant in de literatuur komt veelal overeen met zijn collega op den kansel — hij voldoet zelden heelemaal.

De man, die de verandering veroorzaakt, komt van buiten af. Technisch is het heel goed gezien van de schrijfster, dat ze een jongen Fries, vol energie, met het durvende idealisme van zijn land, in het streng conservatieve boerenmilieu van Z.-Holland brengt. Hier komen twee werelden met elkaar in aanraking. De vrije Fries, die wetenschap en techniek aan zijn bedrijf weet te verbinden, en aan de fabriek overlaat, wat handenarbeid minder goed weet te verrichten, staat eerst vreemd te kijken in zijn nieuwe omgeving. Bekrompen komt hem de opvatting van het boerenbedrijf en de kaasmakerij voor, die de volvette fabriceert volgens oud gebruik, zonder controle op de melk. Onbegrijpelijk lijkt hem eerst de geslotenheid van de menschen, die hen verhindert zich zelf te zijn.

Maar heel goed wordt de jonge Ale beschreven. Hij is niet de eigenwijze bet-weter, die in recordtijd hervormingen wil aanbrengen. Rustig doet hij wat hij moet doen, zich schikkend naar den gang van het werk. Dat hij toch veel kan doen, vindt zijn verklaring in den toestand van den ouden boer. Deze geestelijk uit het evenwicht geraakte, die tobt over zijn vrouw, put nieuwe kracht uit den omgang en de gesprekken met den flinken jongen kerel. Hij voelt zich een gebroken man, die alleen in het bedrijf blijft, omdat hij anders geen raad met zich zelf zou weten. Dat zoo iemand luisteren wil naar opvattingen, die zijn streekge-nooten verachten omdat ze vreemd zijn, is begrijpelijk. Dat hij zich later niet verzet als de nieuwigheden ingevoerd worden, is verklaarbaar. Zijn achting voor den Fries, zijn tot liefde uitgroeende genegenheid voor den willigen werker, die hem zijn donkere dagen verlicht, doen hem niet aan verzet denken. Hij gunt ook daarin den jongen man zijn kans. En hij doet dit als mensch, niet als boer.

Het conflict breekt uit, niet met den ouden boer, maar met het jonge boerenmeisje, of liever met de jonge boerin. Want zoolang Ju met Ale omging als vriendin en als verloofde, had ze alleen eerbied voor zijn durf, zijn lichamelijke en geestelijke kracht. Als hij tante Gerrigie de waarheid zegt, „het levend kind”, dat den doem uitgesproken had over haar doode schoonmoeder, waarover Ju niet heen kan komen, omdat zij zich niet los durft maken uit de banden der zwijgende traditie, dan komt er geestelijk klaarheid in haar. Dan durft ze zelfs het kind van haar nicht in de kerk te dragen, spijt de verachting, die de menschen dit zondenkind meenden te moeten toonen. Dan durft ze, hoewel aarzelend, zelf te spreken over eigen zieleleven.

Maar als Ale na hun trouwen, baas op de boerderij geworden, de staarten der koeien gaat wasschen, barst Ju in hevige verontwaardiging uit over deze aantasting van hun boerengewoonten. Zelfs een bezoek aan Friesland had haar geen anderen kijk kunnen geven. Hoe mooi ze ook vond, wat die Friezen deden, hoe ongedwongen ze hun omgang ook gevonden had, als boerin blijft ze gehecht aan de tradities van haar streek en moet Ale zich maar veranderen, omdat hij van streek veranderd is.

Heel goed wordt dit conflict uitgewerkt, waarin de kalme Ale wint, omdat hij zijn karakter niet verandert met de streek. Hij zet geleidelijk door en wint. En als de oude boer gestorven is, en de boerderij aan de jongelui in eigendom vermaakt is, gaat deze een nieuwen tijd tegemoet. Het oude is overwonnen en wordt vervangen door het betere nieuwe — in geestelijk opzicht en in het boerenbedrijf.

De schrijfster weet haar opzet goed uit te werken, maar een sterk boek is het niet. De psychologie gaat niet erg diep. Het slot is wel goed, maar om daartoe te komen gebeurt er heel wat, dat niet zoo maar te aanvaarden is. Tante Gerrigie, het type van de overgeestelijkheid, verandert wat al te gemakkelijk van houding.

Verschillende personen worden meer aangeduid, dan levend uitgebeeld. Ook Ju, een der hoofdpersonen, gaat soms langs wegen, die met haar gesloten karakter moeilijk te rijmen zijn. Het Friesche element blijft vaag. De tegenstelling tusschen het boerengeslacht uit het Noorden en dat uit het Zuiden wordt niet uitgewerkt. Een kort bezoek van het jonge paar aan het Noorden moet den lezer doen gevoelen, voor welke moeilijkheden Ale in Holland kwam te staan.

Ook de taal is te vlak. De korte zinnen missen te veel kracht, om een sterk geheel te vormen,

de natuurbeschrijvingen zijn goed, maar te ingehouden. De dialoog is nog het beste, dikwijls levendig en vlott.

Ondanks deze tekortkomingen leest het boek prettig. Van een schrijfster die zoo begint, mag men veel goeds verwachten, als haar talent rijper wordt. Zij teekent liefdevol haar menschen, zonder sentimentaliteit, zij weet een richting te beschrijven waarmee zij niet sympathiseert, zonder eenige hooghartigheid. Daarom is het een sympathiek boek.

Gron.

H. S.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Mag men spreken van „Teksten krijgen”?

Heel goed ben ik mij bewust, dat ik, schrijvende over bovenstaand onderwerp, mij begeef op een terrein, waar ik waarschijnlijk veel tegenstand zal ontmoeten.

Uit wat, in den laatsten tijd, in verband met een paar door mij geschreven artikeltjes, in de pers werd gezegd; uit brieven, die ik over dit onderwerp kreeg, is het mij wel duidelijk geworden, hoe wijdverbreid onder ons de overtuiging is, dat de Heilige Geest, in Gods kinderen, ook op deze wijze werkt, dat Hij hun, op een gegeven oogenblik, een bepaalde uitspraak des Woords op het hart bindt; „hun een tekst geeft”.

Tot nu toe schreef ik alleen over het verkeerd gebruik dat menigeen maakt van zulk een tekst, dien hij meent gekregen te hebben. Een gebruik, dat fout is, ook al zou het waar zijn, dat men inderdaad dien tekst gekregen had.

Meer mocht men daar niet uithalen, meer mocht men daar niet in bestrijden.

Maar nu wil ik een stap verder gaan en de vraag stellen: „is het inderdaad waar, dat zulk een „krijgen van teksten” bestaat. Is hier alléén de strijd aan te binden tegen het verkeerde gebruik, of moet tegen Gods volk gezegd worden: „Gij vergist u, wanneer gij meent, dat gij ook maar ooit zulk een werking des Geestes bij uzelf zoudt waarnemen”.

Ik ben sterk geneigd om het laatste te doen en ik hoop, dat men niet, wat ik hierover zeggen ga, aan den kant schuive, met te wijzen op de ervaring van dezen of dien; of door te zeggen: „o, belemmer den Geest niet”; maar dat men, al moeten wij daardoor geliefde tradities prijs geven, zich in de bespreking enkel wil laten leiden door het Woord Gods.

Ik wil van tevoren zeggen, dat ik, indien iemand mij op grond van Gods Woord en van de belijdenis kan duidelijk maken, dat ik dwaal, ik mijn standpunt onmiddellijk zal verlaten.

De vraag is dus deze: „Hebben wij grond voor de gedachte, dat de Heilige Geest zoo eens, direct, mij een bepaalden tekst geeft?”

A Brakel, in zijn „Redelijke Godsdienst” zegt daar dit van:

„De Heilige Geest verzegelt ook wel onmiddellijk door klare en krachtige inspraken: Gij zijt geliefd met een eeuwige liefde; uwe zonden zijn u vergeven; gij zijt een erfgenaam des eeuwigen levens, en dergelijke. De inspraken geschieden somtijds door middel van een Schriftuurplaats, die zeer krachtig wordt ingedrukt; somtijds zonder een uitdrukkelijke plaats, nochtans altijd overeenkomende met het Woord, waaraan de inspraak kan getoetst worden. Deze onmiddellijke ingeving is niet alleen tot vaststelling van hun staat, maar de Heilige Geest doet hun meteen de zaken zelve smaken, waaruit ontstaan een stille vrede, een genoeglijke zoetheit, een verkwikkelijke blijdschap; hierdoor wordt men dronken in de liefde, hierdoor krijgt men een heilige gestalte, het hart verheft zich in de wegen des Heeren en men is vaardig als een held om te strijden tegen de vijanden en om te loopen het pad der geboden Gods.

Dit noemt de bruid: „kussen”:

Hooglied 1:2: Hij kusste mij met de kussen zijnsmonds; want uwe uitnemende liefde is beter dan wijn.

Hooglied 2:4, 5, 6. Hij voert mij in het wijnhuis en de liefde is zijne banier over mij.

Dit begeerde David:

Psalm 35:3. Zeg tot mijne ziel: Ik ben uw heil.

Dit is het, dat de Heere Jezus belooft:

Johannes 14:21, 23. Ik zal hem liefhebben, en ik zal Mijzelven aan hem openbaren. Wij zullen tot hem komen en zullen woning bij Hem maken.”

• • •

Tot zoover A Brakel.

Waar het mij hier vooral om gaat, is het Schriftbewijs, dat hier wordt aangevoerd.

En nu zal het m.i. ieder, die de hier aangehaalde Schriftplaatsen nuchter bekijkt, onmid-

dellijk duidelijk eenenmale.

Hooglied omdat het niet eens v. een uitspraak met een w. af van de. Sulamith S. in Sulamith. Hooglied huis en d. Het kom mij in het uitbeelding de Zijnen. schenkt. Laat da. van een. maar laat. immers nog op Christus. En over. door een. niet?

De tekst. dus voor w. wijskracht. Psalm uw heil. Ja, dat s. bedoelt de. God tot zijn. Delitzsch Psalmen ze. lijk tussch. hooren Zijn. Heelemaa. inspraak, m. verlossend.

Hier vle. kreeg.

Hij schrij. het dood e. doelde teks. Israël — W. geen tegens.

Wat blij. over?

Mijn gen. tijd! De he. Ezechiël 36. anders zou. pen hebben.

Ik en vel. Tot zoov. Mijn ant.

„Natuurli. waarde; na. nade is u. beteekenis. den ons m.

En dat k. Nooit hel. te halen, w.

B.v. Als. zegt: „Ik. Mijne”, da. 's Heeren k.

ten mag. Bi. gevaren, u. pen tot de. Jeruzalem.

persoonlijk. nooit in d. meent zulk. de zekerhei.

Heeren is. Geest een. op den k.

met den zin. Zou dat i.

Natuurlij. is u genoeg. de Heere d.

Men mag. een beteeke. er niet aar.

dat Woord. op het har. lijk, in de.

Is dat d. Dood-exe.

Gods een z. houdt het. houdt, op.

men het to. Dit is de.

elk Schrift. niets an. daarmee.

Daarom. men als be. aanhaalt, bl.

band, dan. houden eer.

Een volg.